

Motion till riksdagen 2019/20:821

av **Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)**

Socialtjänst och barnfrågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetsgivarna ska stärka mentorskapet och tillgången till cheferna för nyexaminerade socialsekreterare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetsgivarna behöver utveckla och samordna en riskbedömning inför besök och hotfulla situationer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att se över ifall man även ska kunna ha larmknappar på strategiska platser för att snabbt få hjälp om en situation urartar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialsekreteraren ska ha möjlighet till karriärtjänster med större ansvar och högre lön och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa socialtjänstassistenter som kan ta över och avlasta en del av socialsekreterarens arbetsuppgifter och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja kompetenskraven för socialtjänstens personal och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa legitimationskrav på myndighetsutövande medarbetare i socialt arbete och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialtjänsten bör få en handlingsplan för att bättre kunna stödja och följa upp placerade barns skolresultat och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om även anmälningar som inte leder till någon åtgärd ändå kan registreras och användas vid framtida utredningar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla hinder för kommuner att samarbeta över kommungränserna kring den sociala barn- och ungdomsvården bör undanröjas och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ge barn som placerats i hem enligt socialtjänstlagen ett barnombud och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ge barnombudet för ett barn som placerats i hem enligt socialtjänstlagen insyn och skyldighet att rapportera missförhållanden gällande omkostnadsbidraget och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ifall man får försörjningsstöd ska det alltid finnas ett aktiverings- och prestationskrav, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och se över vad man kan göra åt att skillnaden mellan bidrag och lön i vissa fall kan vara mycket låg och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att regelverket vad gäller försörjningsstöd vid deltidsarbete ses över och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att när ett barn placerats i familjehem ska socialnämnden enligt socialtjänstlagen överväga överflyttning av vårdnaden när en placering pågått i mer än tre år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialtjänstens stöd och tillsyn bör fortsätta också efter en vårdnadsöverflyttning och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla som på något sätt bidrar till att ett barnäktenskap kommer till stånd ska bära straffansvar för detta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i den mån det är möjligt ska utländska medborgare utvisas ur landet vid straff för barnäktenskap, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för utökad kartläggning och fler undersökningar för att motverka barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att socialnämnden bör ges rätt att besluta om utreseförbud för att skydda ett barn från könsstympning, tvångsäktenskap eller liknande övergrepp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jordbrukare och företagare i jordbrukssektorn mot ersättning ska kunna erbjuda kommuner och regioner grön omsorg och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stödboendeform som norm för äldre ensamkommande asylsökande och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Ett väl fungerande skyddsnät är viktigt i det svenska välfärdssamhället. Människor måste ges det stöd som krävs för att kunna fungera i samhället samtidigt som krav måste ställas på att också ta eget ansvar för såväl sin försörjning som livet i övrigt.

Socialtjänstens arbete och funktion är helt avgörande för ett väl fungerande samhälle och deras ansvar och uppdrag är väldigt omfattande. Ett av de viktiga uppdragen är att hjälpa och stödja barn och unga i utsatta livssituationer för att ge dem en trygghet och säker uppväxt. Det är därför ytterst viktigt att genom stöd och handledning samt möjligheter till specialist- och vidareutbildning stärka kompetensen hos personalen i den sociala barn- och ungdomsvården.

God vård och behandling för de barn och ungdomar som av olika anledningar placerats utanför hemmet måste säkerställas för att på så sätt rusta dem för framtiden. Samhällets skyddsnät ska säkerställa ett tryggt liv både socialt och ekonomiskt. Inga barn eller ungdomar ska mot sin vilja tvingas till könsstympning eller tvångsäktenskap eller utsättas för andra psykiska eller fysiska övergrepp. Tydliga handlingsplaner måste därför tas fram för att förebygga detta men också handlingsplaner för hur samhället ska agera när någonting redan hänt.

Den viktiga socialsekreteraren

Idag ställs det stora krav på socialsekreterare när det gäller yrkesskicklighet och erfarenhet. De fattar ofta viktiga beslut som påverkar människors liv och då inte sällan barns. När ett barn hamnar i en utsatt situation, till exempel när det handlar om brister i omsorg, kränkande behandling, hot eller någon form av våld, har kommunernas socialtjänst det yttersta ansvaret för att se till att barn som far illa får skydd och stöd. Det är socialtjänsten och socialsekreteraren som har en avgörande roll för utsatta barn. I deras arbetsuppgifter ingår att fatta svåra och ingripande beslut som kan vara livsavgörande för barnet. Erfarenhet, kontinuitet och förtroende är viktiga förutsättningar för arbetet. Idag är tyvärr personalomsättningen hög bland socialarbetare och ofta tvingas man ta in hyrpersonal. Många socialsekreterare funderar på att sluta och en del sjukskriver sig. En av fyra socialsekreterare lider av psykiska påfrestningar, såsom sömnbesvär (18 procent) samt oro och ångest (14 procent) enligt rapporten Arbetsorsakade besvär 2016. Samtidigt har antalet anmälningar om arbetssjukdomar inom yrket ökat med 123 procent mellan 2014 och 2015, visar Arbetsmiljöverkets arbetsskadestatistik. Socialsekreterarna anser att de har en för tung arbetsbelastning. Det brister i introduktion för nyutbildade och de nyutexaminerade socialsekreterarna får komplexa ärenden utan adekvat förberedelse. Socialsekreterarna anser också att de får för liten beredskap för hotfulla och våldsamma situationer. Arbetsmiljöverkets granskning från 2017 visar att trycket på socialsekreterarna är extremt och att personal flyr från yrket. För att kunna rekrytera och behålla socialsekreterare behöver socialtjänsten vara en attraktiv arbetsgivare som erbjuder konkurrenskraftiga villkor. Det behövs ett flertal åtgärder för att stärka socialtjänstens medarbetare.

Det är viktigt att arbetsgivarna stärker mentorskapet för nyexaminerade socialsekreterare och tillgången till cheferna. Dessutom behöver arbetsgivarna skapa medvetenhet om, och åtgärder mot, hotfulla och våldsamma situationer. Mer än var tredje person inom yrket uppger att de blivit utsatta enligt Arbetsmiljöverkets

granskning, men benägenheten att anmäla hot och våld är liten. Det finns en stor tendens att normalisera hot och våld, att ”lite får man tåla”. Det finns också en tendens att man skuldbelägger sig själv och att man tycker att man kunde ha hanterat det bättre. Socialsekreterarna måste få stöd och hjälp i att anmäla mer och att känna sig trygga i detta. Det behöver utvecklas och samordnas en riskbedömning inför besök och hotfulla situationer på ett helt annat sätt än man gör i dag. Besöksrum ska vara säkra och det ska alltid finnas en flyktväg om det skulle uppstå en allvarlig och hotfull situation. Det kan också vara aktuellt att se över ifall man även ska kunna ha larmknappar på strategiska platser för att snabbt få hjälp om en situation urartar.

Socialsekreterare ska ha möjlighet till karriärtjänster där kvalificerade socialsekreterare får större ansvar men också högre lön. För att avlasta socialsekreteraren bör det införas socialtjänstassistenter som kan ta över och avlasta en del av socialsekreterarens arbetsuppgifter. Det behöver utredas ifall man ska ställa samma legitimationskrav på myndighetsutövande medarbetare i socialt arbete som idag finns inom t.ex. medicinska yrken eller bland lärare. Lika viktigt som att kompetensnivån bland socialtjänstens personal höjs är det viktigt att dessa kontinuerligt granskas och formellt prövas i lämplighet. Ett legitimationskrav för socialsekreterare ökar både status, kompetenskrav och lämplighetsgranskning.

Placerade barn

Samarbetet mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten kring barn som placerats utanför hemmet på grund av tidigare omsorgsbrist bör stärkas. De placerade barnen har ofta hälsoproblem och då specifikt psykisk ohälsa. Detta måste tas på största allvar och dessa barn behöver professionell hjälp direkt. Forskning visar att familjehemsplacerade barn har mycket höga risker för framtida problem som missbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa. Det är därför viktigt att alla ansvariga runt barnet är medvetna och uppmärksamma på barn som mår dåligt. Posttraumatisk stress kan visa sig på olika sätt hos olika barn och kan leda till att barnet har svårt att minnas viktiga delar av det som hänt men också att de kan ta på sig skuld och känna skam. Ofta beror placerade barns skolmisslyckanden på den utsatthet de levit med men även luckor i skolgången och stress i kombination med låga förväntningar. Något som dock givit lovande resultat för dessa barn är i de kommuner där man utvecklat modeller för ett strukturerat samarbete mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång och där man systematiskt följt upp barnens kunskapsnivå. Det finns forskning som visar att godkända skolresultat har en stor skyddande verkan för dessa barn. Socialtjänsten bör få en handlingsplan för att bättre kunna stödja och följa upp placerade barns skolresultat.

De anmälningar till socialtjänsten som leder till åtgärder är tillgängliga för sökning men rättsläget är oklart vad gäller de anmälningar som inte lett till åtgärd. Det är viktigt att rättsläget klargörs även för anmälningar som inte leder till någon åtgärd så att de kan användas vid framtida utredningar.

Det måste gå smidigare att samarbeta över kommungränser kring den sociala barn- och ungdomsvården. Alla hinder bör undanröjas för att förbättra skyddsnetet för utsatta barn och unga.

Barnombud

Barnens rätt i samhället måste stärkas. Barn som är placerade i hem enligt socialtjänstlagen känner ofta att ingen lyssnar på dem. Att vara exkluderad utan att på något sätt kunna påverka sin egen situation är en känsla av vanmakt och kan resultera i revolt, självskadebeteende och kanske så småningom att man som ungdom hamnar på glid och senare även i kriminalitet. Därför ska barn ges ett barnombud som är oberoende av socialtjänsten och andra myndigheter. Barnombudet ska finnas som stöd för den unge mellan familjehem och socialtjänst och ska också ges möjlighet till insyn över omkostnadsbidraget för att stärka barnets ekonomiska rätt. Ifall barnombudet upptäcker oegentligheter och missförhållanden skall denne ha anmälningsplikt.

Försörjningsstöd

Det är viktigt att visa att med rättigheter följer skyldigheter. När man får försörjningsstöd ska det alltid finnas ett aktiverings- och prestationskrav eftersom det kan ge flera positiva effekter samt att en person som söker sysselsättning får press på sig att söka arbete.

I dagens Sverige kan skillnaden mellan bidrag och lön tyvärr vara mycket låg för en barnfamilj, vilket både skickar märkliga signaler till familjen och är respektlöst mot skattebetalarna. Enligt en ESO-rapport lönar det sig fruktansvärt dåligt att arbeta om man exempelvis har låg utbildning och inte kan få hög inkomst. För två vuxna utan barn blir skillnaden mellan att få försörjningsstöd och ta ett jobb med 20 000 kronor i lön visserligen runt 3 000 kronor i månaden, men så fort man har barn förändras ekvationen. Om paret har ett barn är skillnaden mellan jobb och bidrag bara runt 500 kronor och med fyra barn kan familjen tjäna på att sluta jobba och i stället leva på bidrag. Det måste innebära att fördelarna alltid ska vara större än att få bidrag men det kan också handla om t.ex. praktik eller utbildning. Detta måste ses över och utredas under mandatperioden så att man kan göra något åt skillnaden mellan bidrag och lön samt se över regelverket vad gäller försörjningsstöd vid deltidsarbete.

Ökat stöd efter vårdnadsöverflyttningar

När ett barn placerats i familjehem ska socialnämnden enligt socialtjänstlagen överväga överflyttning av vårdnaden när en placering pågått i mer än tre år. Om barnet placerats i mycket ung ålder eller om föräldrarnas förmåga att ta hand om sitt barn är mycket liten skulle det öka barnets trygghet. Ändå sker relativt få vårdnadsöverflyttningar.

När ett familjehem tar över vårdnaden upphör den formella kontakten med socialtjänsten. Det tidigare familjehemmet, nu vårdnadshavarna, får inte längre socialtjänstens hjälp med kontakter med till exempel sjukvården, barn- och ungdomspsykiatri, barnets föräldrar eller i vårdnadstvister. Det gör vårdnadsöverflyttning till ett stort och svårt steg, som få vågar fatta beslut om. Det är viktigt att socialtjänstens stöd och tillsyn fortsätter också efter en vårdnadsöverflyttning.

Barnäktenskap

Inga barn i Sverige ska vara gifta, vare sig officiellt eller inofficiellt. Det är Sverigedemokraternas uppfattning att barnäktenskap aldrig ska få förekomma i Sverige. Den tidigare regeringens förslag om att förbjuda barnäktenskap är positivt och förslaget är ett initiativ som behöver följas upp. Att barnäktenskap upphävs är bra, men det finns i praktiken ingen möjlighet att straffa den som inte respekterar våra lagar och regler kring detta. Alla som på något sätt bidrar till att ett barnäktenskap kommer till stånd ska bära straffansvar för detta. Att välja att inte agera för att förhindra att ett barnäktenskap äger rum bör rimligen också kunna anses som bidrag till äktenskapet och därmed också vara straffbart. Det ska gälla även för så kallade inofficiella äktenskap, som alltså aldrig rapporteras till Skatteverket. Straffet för våldtäkt är minst två års fängelse, och då upprepade våldtäkter i det närmaste får anses ingå i ett barnäktenskap, så bör straffet vara betydligt hårdare än de två års fängelse som idag kommit att bli näst intill standard för barnäktenskap. I den mån det är möjligt ska utländska medborgare utvisas ur landet. Det ska helt enkelt vara ett straff som avskräcker.

För att motverka barnäktenskap behövs mer kartläggning och fler undersökningar som kan tala om hur läget ser ut och hur det utvecklas över tid. Därför ska staten utveckla system för att följa utvecklingen och förenkla för effektiva insatser mot barnäktenskap. De barn och unga som är offer för barnäktenskap måste få hjälp och stöd att ta sig ur sin situation på ett bra sätt. De som inte respekterar svensk lag gällande barnäktenskap utan fortsätter att leva som gifta med barn ska straffas och i den mån det är möjligt även utvisas ur landet.

Könsstympling

År 2015 kom en rapport från Socialstyrelsen där de på uppdrag av regeringen har gjort en uppskattning av förekomsten av kvinnlig könsstympling och storleken på riskgruppen. Enligt rapporten uppskattas att närmare 38 000 flickor och kvinnor i Sverige kan ha varit utsatta för könsstympling, varav cirka 7 000 är flickor under 18 år. Trots att könsstympling har varit förbjudet i Sverige sedan 1982 har lagen endast resulterat i två fällande domar.

Fler än två miljoner flickor i åldrarna 4–11 år könsstympas varje år världen över. Den grymma sedvänjan har praktiserats i mer än 2 000 år. Ingreppet görs oftast helt utan bedövning och verktyget kan vara en smutsig kniv, ett gammalt rakblad eller en glasskärva. En del flickor dör och de flesta traumatiseras svårt och får men för livet. Kvinnans sexualliv blir också ofta mycket smärtsamt och svårt.

Kvinnlig könsstympling är ett allvarligt hälsoproblem för flickor och kvinnor på grund av de medicinska riskerna med ingreppet. Könsstympling medför ofta svåra förlorningar, med stora risker för både modern och barnet.

Risken för att personer som är bosatta i Sverige ska utsättas för hedersrelaterat förtryck utomlands är särskilt stor för barn och unga. Vissa barn kan skickas till ett annat land för s.k. uppfostringsresor, och andra sänds utomlands för att könsstympas, bli bortgifta eller i extrema fall för att mördas.

Det pågår arbete på många olika håll för att stävja förekomsten av könsstympling, tvångsäktenskap och andra fysiska och psykiska övergrepp, vilket är bra, men regeringen bör återkomma med förslag om att socialnämnden bör ges rätt att besluta om

utreseförbud om det är nödvändigt för att skydda ett barn från könsstympning, tvångsäktenskap eller liknande övergrepp.

Ungdomar på glid

Grön omsorg är Sverigedemokraternas idé om vård, rehabilitering och daglig verksamhet ute på landet. I dagsläget och sedan en tid tillbaka upplever det svenska lantbruket och inte minst mjölkgårdarna en svår kris vad gäller lönsamhet. Många gårdar läggs ned och landsbygden förlorar arbetstillfällena och fortsätter i många delar att avbefolkas. Detta till trots finns i Sverige ännu många vackra gårdar och öppna och välkomnande landskap. Arbetet med grön omsorg kan vara ett sätt att diversifiera verksamheten vid många gårdar och ge bonden fler verksamheter att vila på, och få avkastning och lönsamhet av. Det är för individerna som skulle ges denna möjlighet också en hälsogivande åtgärd. Det kan exempelvis vara en åtgärd för ungdomar på glid eller personer med psykiska eller fysiska funktionsnedsättningar, som utförs i samarbete med den enskilda lantbrukaren, olika brukargrupper och berörda myndigheter.

Verksamheten kan vara daglig eller en gång i veckan med utbildning eller arbetsträning beroende på brukarens behov och gårdens resurser. Olika aktiviteter kan till exempel vara snickeri, hantverk, bakning, vård av djur och växter, odling, skogsbruk eller vård av kulturmiljöer och kulturlandskap. Det kan ge goda effekter för samhället där brukaren kan få en meningsfull tillvaro i en trivsamt miljö, samtidigt som lantbrukaren kan utveckla sitt företag med en ny verksamhet och få fler ben att stå på. Jordbrukare och företagare i jordbrukssektorn ska, mot ersättning, kunna erbjuda kommuner och regioner grön omsorg för människor med sådana hjälpbehov.

Stödboende

Om en svensk 16- eller 17-åring ska börja gymnasiet på annan ort än där föräldrarna bor så finns det alternativ såsom egen lägenhet, elevhem eller ett hyrt rum som inackorderad. Institutionen för vård och omsorg (IVO) och Socialstyrelsen accepterar förstås detta utan generella krav på boende- eller vårdssituationen. Om svenska kommuner i stället hade reagerat med att tvångsplacera dessa studievilliga svenska problemfria ungdomar på ett HVB-boende med personal dygnet runt skulle det troligen anses mer uppseendeväckande.

Trots att en stor andel ensamkommande ungdomar är 16 eller 17 år gamla, anses de tvärtemot svenska ungdomar, utifrån dagens tolkning av barnbegreppet, vara i behov av omsorg, stöd och vård dygnet runt. Många av dessa ungdomar har redan ansetts vara vuxna i sina hemländer, många har varit på resande fot länge. De flesta är vana vid både autonomi och egenansvar. Att de ska tvingas in i en barnroll är inte bara en stor belastning på det allmänna, utan ofta direkt kontraproduktivt. I stället bör vi utgå från att även utländska tonåringar med rätt stöd klarar sig relativt självständigt.

Stödboende bör utifrån detta utgöra norm för äldre ensamkommande asylsökande. På så sätt kan dyra och personalkrävande HVB-boenden med vård dygnet runt

reserveras för yngre personer samt för dem som av olika anledningar individuellt bedöms behöva det.

Carina Ståhl Herrstedt (SD)

Per Ramhorn (SD)

Clara Aranda (SD)

Christina Östberg (SD)

Ann-Christine From Utterstedt (SD)